

**Θεατρική Αγωγή στο Δημοτικό Σχολείο: σκέψεις με αφορμή το νέο
Διδακτικό Πακέτο για την Ε΄και ΣΤ΄ Δημοτικού**

Ιωάννης Κατσαρός, δάσκαλος, διδάκτορας Παντείου Πανεπιστημίου
Εθνάρχου Μακαρίου 33
Άγιος Δημήτριος, 17343
τηλ και φαξ 2109707924
6976534637
gikatsaros@freemail.gr

Θεατρική Αγωγή στο Δημοτικό Σχολείο: σκέψεις με αφορμή το νέο Διδακτικό Πακέτο για την Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού

Περίληψη

Το Σεπτέμβριο του 2006 μαζί με τα άλλα νέα βιβλία που έφτασαν στα Δημοτικά Σχολεία έφτασε και μοιράστηκε στους μαθητές το βιβλίο «Θεατρική Αγωγή Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού», το οποίο συνοδεύεται από αντίστοιχο βιβλίο δασκάλου. Στο άρθρο αυτό καταγράφονται ορισμένες σκέψεις για την Αισθητική Αγωγή και ειδικότερα για τη Θεατρική Αγωγή στο δημοτικό σχολείο με αφορμή κάποιες αρνητικές διαπιστώσεις από τον πρώτο χρόνο ύπαρξης του βιβλίου και παρουσιάζονται οι βασικές παραδοχές και οι άξονες του προγράμματος σπουδών και του βιβλίου της Θεατρικής Αγωγής.

Αφορμή για το άρθρο αυτό αποτέλεσε η διαπίστωση, μετά από σχετικά μικρής έκτασης άτυπη έρευνα, ότι στη μεγάλη πλειονότητα των σχολικών μονάδων, 17 χρόνια μετά τη δημιουργία του πρώτου προγράμματος σπουδών¹ και του πρώτου βιβλίου² για τη θεατρική αγωγή και ένα χρόνο μετά την κυκλοφορία του νέου βιβλίου³, το μάθημα της «Θεατρικής Αγωγής» όχι μόνο δε διδάσκεται, αλλά ούτε καν αναφέρεται στους ελέγχους προόδου των μαθητών. Το γεγονός πιστεύω ότι εγείρει σημαντικά ερωτήματα για το πώς οι φορείς χάραξης και άσκησης της εκπαιδευτικής πολιτικής, αλλά και οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιλαμβάνονται το ρόλο του σύγχρονου σχολείου, το ρόλο της τέχνης στο σύγχρονο σχολείο και το ρόλο του δασκάλου ως δασκάλου της τέχνης στην τεχνοκρατική κοινωνία της γνώσης⁴.

¹ Αναλυτικό πρόγραμμα Θεατρικής Αγωγής, Προεδρικό Διάταγμα 132/10-4-90.

² Κουρετζή, Α. & Άλκηστης (1993). *Θεατρική Αγωγή 1: βιβλίο για το δάσκαλο*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

³ Μουγιακάκος, Π., Μώρου, Α, Παπαδημούλης, Χ. Φραγκή, Μ. (2006). *Θεατρική Αγωγή Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού*, (βιβλίο για το μαθητή και βιβλίο για το δάσκαλο). Αθήνα: ΟΕΔΒ.

⁴ Το γεγονός σαφώς εγείρει και ζητήματα ευθυνών: Ευθυνών της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ, του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και των φορέων επιμόρφωσης για το γεγονός ότι δεν προώθησαν έγκαιρα την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω στο νέο διδακτικό πακέτο της Θεατρικής Αγωγής. Ευθυνών των οργάνων διοίκησης των σχολικών μονάδων, δηλαδή των Συλλόγων Διδασκόντων, των Διευθυντών και των Υποδιευθυντών σχετικά με την τήρηση της ισχύουσας νομοθεσίας για τη διαμόρφωση και εφαρμογή του ωρολογίου προγράμματος του σχολείου και την ορθή διαμόρφωση και συμπλήρωση των ελέγχων προόδου των μαθητών. Ευθύνης των οργάνων επιστημονικής καθοδήγησης σχετικά με την τήρηση του ωρολογίου προγράμματος, τον τρόπο εφαρμογής του Προγράμματος Σπουδών, τη διδασκαλία του μαθήματος της Θεατρικής Αγωγής, και την ενδοσχολική ή σε επίπεδο περιφέρειας επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω στο νέο διδακτικό πακέτο της Θεατρικής Αγωγής. Τέλος, επαγγελματικής ευθύνης των εκπαιδευτικών των τάξεων. Το άρθρο αυτό δεν εστιάζει και δεν στοχεύει στην ανάδειξη αυτών των ευθυνών. Εστιάζει και στοχεύει στην ανάδειξη της ουσίας του θέματος που κατά τη γνώμη μας σχετίζεται με την Παιδαγωγική ευθύνη όλων των εμπλεκομένων.

Ούτως ή άλλως η Αισθητική Αγωγή στο σχολείο είναι ένα θέμα μόνιμου προβληματισμού. Σηματοδοτείται και προσδιορίζεται στο πλαίσιο των αντιλήψεων που κυριαρχούν σε κάθε κοινωνία και σε συγκεκριμένο χρόνο για την τέχνη, την παιδική ηλικία, το ρόλο του σχολείου και τους σκοπούς της εκπαίδευσης. Ανάλογα με τις εκάστοτε προτεραιότητες, η παρουσία και η διδασκαλία της τέχνης στο σχολείο, μπορεί να αξιολογηθεί με διαφορετικούς τρόπους και να θεωρηθεί χρήσιμη ή όχι, αυταξία ή καθοριστικός παράγοντας για την επίτευξη των σκοπών της εκπαίδευσης ή ακόμα και περιττή πολυτέλεια. Η επικράτηση της μιας ή της άλλης αντιμετώπισης αποκρυσταλλώνεται στο περιεχόμενο και τη μέθοδο διδασκαλίας, καθορίζει, με άλλα λόγια, το «τι» και το «πώς» διδάσκεται κάθε φορά (Βάος, 2003: 243).

Στον προσδιορισμό και την αποτύπωση των προτεραιοτήτων και της ιεράρχησής τους στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία και εκπαίδευση μπορεί να συμβάλλει μια απλή περιγραφή της πραγματικότητας. Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε στην ελληνική εκπαίδευση μια κίνηση, η οποία αποσκοπούσε στην αναβάθμιση της επαφής, αλλά και της δημιουργικής εμπλοκής των μαθητών με ποικίλες μορφές της σύγχρονης τέχνης και γενικότερα του σύγχρονου πολιτισμού. Πρόκειται για μια κίνηση, η οποία φαίνεται να προσεγγίζει περισσότερο την άποψη, ότι η αισθητική αγωγή μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες για γνήσια βιώματα και εμπειρίες ζωής, αλλά και να συμβάλλει καθοριστικά στην καλλιέργεια των φυσικών, διανοητικών και ψυχικών ικανοτήτων των μαθητών και στη διαμόρφωση ολόπλευρων προσωπικοτήτων. Και πρόκειται επίσης για μια κίνηση εκφρασμένη τόσο σε επίπεδο σαφώς διατυπωμένων προθέσεων από διάφορους φορείς και κέντρα λήψης αποφάσεων, που σχετίζονται με την εκπαίδευση και τον πολιτισμό, όπως το ΥΠΕΠΘ, το Π.Ι., το ΥΠΠΟ, μουσεία, πινακοθήκες κ.λπ., όσο και σε επίπεδο δημιουργίας θεσμών και υλοποίησης προγραμμάτων που σχετίζονται με τις τέχνες και τον πολιτισμό, όπως είναι:

- οι «Πανελλήνιοι Μαθητικοί Καλλιτεχνικοί Αγώνες»
- Τα προγράμματα «Πάμε Σινεμά»,
- «Ο Ελληνικός Χορός στα Σχολεία»,
- Το πρόγραμμα «Μελίνα, Τέχνες – Πολιτισμός»,
- Η συμμετοχή των μαθητών πολλών σχολείων σε θεατρικές, μουσικές, χορευτικές παραστάσεις, η λειτουργία εργαστηρίων τέχνης, η συμμετοχή τους σε λογοτεχνικές εκδηλώσεις (αφιερώματα σε ποιητές, πεζογράφους), η

συμμετοχή σε προγράμματα μουσείων και σε προγράμματα λαογραφίας, η έκδοση μαθητικών εντύπων, η συμμετοχή σε προγράμματα πολιτιστικών ανταλλαγών όπως το Comenius και σε πολιτιστικά προγράμματα εκτός σχολείου (ΟΤΑ, φεστιβάλ, κ.λπ.) και ακόμα

- Η ίδρυση θέσεων Υπευθύνων Πολιτιστικών θεμάτων και Καλλιτεχνικών αγώνων στις Διευθύνσεις Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης όλης της χώρας
- Η ίδρυση και λειτουργία «Μουσικών Σχολείων» και πρόσφατα η ίδρυση και λειτουργία «Καλλιτεχνικών Γυμνασίων».

Αυτή είναι η μια πλευρά, μια χρηματοδοτημένη με ευρωπαϊκά κονδύλια έντονη κινητικότητα, μια σφύζουσα, τουλάχιστον μέχρι πρότινος, βιτρίνα, η οποία όμως θα μπορούσε να υποστηριχθεί, ότι υπογραμμίζει την υποτονική παρουσία του άξονα τέχνες-πολιτισμός από τον κεντρικό κορμό του σχολικού προγράμματος. Ως βασικές παραμέτρους που προσδιορίζουν αυτή τη σχολική πραγματικότητα θα εντοπίζαμε τις παρακάτω:

► Το σύγχρονο σχολείο της κοινωνίας της γνώσης είναι προσανατολισμένο σε μια τεχνοκρατική αντίληψη και έχει ως βασική επιδίωξη την δημιουργία του ευέλικτου εργατικού δυναμικού, το οποίο θα διαθέτει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στην παγκοσμιοποιημένη αγορά. Η επιδίωξη αυτή εκφράζεται μέσα από τη λογική των μετρήσιμων στόχων που έχουν κυριαρχήσει στα προγράμματα σπουδών. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο το σχολείο εξαντλείται στην προσπάθεια μετάδοσης της διδακτέας ύλης, δηλαδή εκ των προτέρων επιλεγμένων και επομένως ελέγξιμων γνώσεων, με τυποποιημένες μεθόδους. Αυτή η επιλογή οδηγεί στην τυποποίηση και ουσιαστικά στην υποβάθμιση της αυτενέργειας και δημιουργικότητας του μαθητή κατά τη διαδικασία της μάθησης. Εκπαιδευτικά και μορφωτικά αγαθά που δεν προσφέρονται σε άμεση αποτίμηση δεν έχουν θέση. Ως αποτέλεσμα τα μαθήματα που σχετίζονται με την τέχνη και τον πολιτισμό καταλαμβάνουν ένα πολύ μικρό μέρος του συνολικού χρόνου του ωρολογίου προγράμματος. Έτσι, για παράδειγμα, σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση Φ12/773/77094/Γ1/28-7-06, στην Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού για την Αισθητική Αγωγή⁵ διατίθενται μόνο 2 ώρες, οι οποίες

⁵ Σύμφωνα με το ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών το μάθημα της Αισθητικής Αγωγής αποτελείται από τα επιμέρους μαθήματα των Εικαστικών, της Μουσικής και της Θεατρικής Αγωγής (ΔΕΠΠΣ Αισθητικής Αγωγής, 2003).

κατανέμονται ως εξής: «1 ώρα Μουσική και η άλλη ώρα διατίθεται για τα υπόλοιπα αντικείμενα της Αισθητικής Αγωγής», δηλαδή ½ διδακτική ώρα για τα Εικαστικά και ½ διδακτική ώρα για το Θέατρο την εβδομάδα, ενώ απουσιάζει ο Χορός. Παράλληλα η Θεατρική Αγωγή περιορίζεται στην Ε΄ και ΣΤ΄ δημοτικού και στην Α΄ Λυκείου ως μάθημα επιλογής.

► Επηρεασμένη από αυτό το κλίμα είναι και η στάση των εκπαιδευτικών, η οποία θεωρούμε ότι καταγράφεται χαρακτηριστικά στον τρόπο με τον οποίο υποδέχθηκαν το νέο βιβλίο της Θεατρικής Αγωγής. Καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση αυτής της στάσης έχουν παίξει οι πιέσεις για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος, με βάση και τις επιταγές και τους ορισμούς υπερεθνικών κέντρων λήψης αποφάσεων, όπως ο ΟΟΣΑ, ύστερα από τις χαμηλές επιδόσεις των μαθητών μας σε σταθμισμένα τεστ στη Γλώσσα, στις Φυσικές Επιστήμες και στα Μαθηματικά⁶ (π.χ. Pisa). Όπως συνέβη και σε άλλες χώρες, αυτό οδήγησε τα τελευταία χρόνια σε μια τάση επιστροφής «στα βασικά μαθήματα» και εγκατάλειψης των όποιων προσπαθειών του παρελθόντος για διεύρυνση του ανθρωπιστικού περιεχομένου των σπουδών. Σε αυτό το πλαίσιο πολλοί είναι οι εκπαιδευτικοί που διαθέτουν και αυτές τις ελάχιστες ώρες της Αισθητικής Αγωγής για τη διδασκαλία των βασικών μαθημάτων. Συναφής είναι και η κατά πάγιο τρόπο τοποθέτηση των μαθημάτων της Αισθητικής Αγωγής στο τέλος του ωραρίου, αφού οι πρώτες ώρες, όταν οι μαθητές είναι ξεκούραστοι «πρέπει» να διατίθενται για τα βασικά μαθήματα.

► Το σχολικό πρόγραμμα είναι νοησιαρχικό, με την έννοια της διάκρισης και της μη συσχέτισης της σχολικής γνώσης με τη ζωή (Κάτσικας & Θεριανός, 2005: 40) , και διαρθρωμένο σε διακριτά γνωστικά αντικείμενα, με τρόπο που στις μέρες μας φαίνεται παράλογος και αυθαίρετος, αφού αφαιρεί τη δυνατότητα ενιαίας αντίληψης του κόσμου από τους μαθητές, κάτι που επιχειρείται να αντιμετωπιστεί μέσα από τις προσπάθειες για προώθηση της διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης (Young, 1998: 79). Στο πλαίσιο των διακριτών γνωστικών αντικειμένων ασφυκτιά η ενασχόληση με τις τέχνες και τον πολιτισμό, μια ενασχόληση που απαιτεί ευρύτερες προσεγγίσεις, αφού η τέχνη αποτελεί πολύπλευρη δράση και βίωμα, που

⁶ Οι Κάτσικας & Θεριανός (2005) χρησιμοποιούν την έννοια του «φυλετισμού της νοημοσύνης» του Bourdieu (1999), για να χαρακτηρίσουν τη διάκριση μεταξύ των ικανοτήτων στα βασικά μαθήματα, οι οποίες θεωρούνται ανώτερες και αυτών στη μουσική, το θέατρο ή τα εικαστικά που θεωρούνται κατώτερες.

προβάλλεται σε όλο το φάσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Εξάλλου, οι λιγοστές και αποσπασματικές αναφορές στην τέχνη στο πλαίσιο των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων, όπως η ιστορία, η γλώσσα, η μελέτη του περιβάλλοντος στο δημοτικό δε μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύπτουν ούτε καν την ανάγκη για μια πρώτη επαφή των μαθητών με την τέχνη, πόσο μάλλον την ανάγκη τους για έκφραση και δημιουργία μέσω της τέχνης.

► Συνέπεια των διακριτών γνωστικών αντικειμένων αποτελεί η εμφάνιση δύο αντίθετων τάσεων. Από τη μια, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κυρίως, οι περιχαρακώσεις των ειδικοτήτων των εκπαιδευτικών και η αντιμετώπιση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας με συντεχνιακά κριτήρια και με στόχους όπως η εξασφάλιση ανάθεσης της διδασκαλίας ενός ευρέως φάσματος γνωστικών αντικειμένων, που εξασφαλίζει θέσεις εργασίας σε συγκεκριμένες ειδικότητες και με επεκτατικές τάσεις προς τις μεγάλες τάξεις του δημοτικού. Από την άλλη στο δημοτικό η τάση για εγκατάλειψη από τους δασκάλους πολλών γνωστικών αντικειμένων, τα οποία απαιτούν(;) εξειδικευμένες γνώσεις. Θεσμικά αυτό εκφράστηκε αρχικά με την τοποθέτηση καθηγητών Φυσικής Αγωγής και Μουσικής, αλλά και με την πρόβλεψη για δυνατότητα ανάληψης όλων των μαθημάτων της Αισθητικής Αγωγής όλων των τάξεων από εκπαιδευτικούς που έχουν γνώσεις και επιθυμούν να απαλλαγούν από τα άλλα μαθήματα. Έκφραση αυτής της τάσης αποτελεί όμως και η άποψη πολλών δασκάλων ότι το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής στο δημοτικό πρέπει να διδάσκεται από θεατρολόγους – κάτι το οποίο επιθυμούν και οι θεατρολόγοι που αναζητούν θέση στη δημόσια εκπαίδευση⁷ -, παρά το γεγονός ότι το νέο διδακτικό πακέτο έχει δημιουργηθεί για να διδαχθεί από τους δασκάλους των τάξεων. Το θέμα δεν είναι και δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται συντεχνιακά, αλλά στην ουσία του που συνδέεται με την εγκατάλειψη από την πλευρά των «αυτοδύναμων» δασκάλων της ευκαιρίας για εμπλουτισμό και αναζωογόνηση της άλλως αποχρωμαμένης διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας και της δυνατότητας παροχής στους μαθητές μιας πολύπλευρης και αδιάσπαστης εικόνας του κόσμου, ιδιαίτερα στους μαθητές του δημοτικού.

⁷ Το δίκαιο αίτημα των Θεατρολόγων για την πρόσληψή εκπαιδευτικών αυτής της ειδικότητας θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με από μια ολοκληρωμένη παρέμβαση που θα λύνει όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής σε όλες τις βαθμίδες (Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο) και θα λαμβάνει υπόψη της την πραγματικότητα του σχολείου, όσον αφορά τα προβλήματα των άλλων ειδικοτήτων των ολιγόωρων μαθημάτων, αλλά και το βαρύ ωράριο των μαθητών, υπό το πρίσμα της άποψης ότι η Αισθητική Αγωγή των μαθητών αποτελεί «βασικό» σκοπό του σχολείου.

Στο αντιφατικό αυτό πλαίσιο, η προσπάθεια για μετατροπή μιας μορφής τέχνης, όπως το θέατρο, σε γνωστικό αντικείμενο, η επιλογή του περιεχομένου και της διδακτικής μεθοδολογίας και η εκπόνηση προγράμματος σπουδών και διδακτικού υλικού για τη θεατρική αγωγή στο σχολείο, καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα. Κεντρική θέση αποτελεί ότι στο βαθμό που ζητούμενο της θεατρικής αγωγής είναι να συνειδητοποιηθούν βαθύτερα τόσο οι τρόποι με τους οποίους παράγεται η τέχνη και ιδιαίτερα το θέατρο, όσο και οι λόγοι για τους οποίους δημιουργείται, η σχέση του με τις ανάγκες που υπηρετεί, οι κοινωνικές του συνιστώσες, ο ρόλος και η λειτουργία του, αντικείμενο του μαθήματος δεν μπορεί να είναι η μετάδοση ενός όγκου γνώσεων και η ενστάλαξη προϋπαρχουσών, καθολικά παραδεκτών αντιλήψεων για την τέχνη ούτε η απλή πρακτική εξάσκηση, αλλά η απόκτηση προσωπικών εμπειριών, στάσεων, συμπεριφορών και πρακτικών που οδηγούν το παιδί προς την τέχνη.

Έτσι στο ΔΕΠΠΣ και στο ΑΠΣ βασικές επιλογές ως προς το περιεχόμενο του γνωστικού αντικειμένου «θεατρική αγωγή» ήταν:

- Η αποφυγή των στερεότυπων του παρελθόντος που αντιμετώπιζαν το θέατρο ως μια ανούσια αντιπαιδαγωγική, επετειακού χαρακτήρα εκδήλωση – παράσταση.
- Η αποφυγή της αποσπασματικής και μονομερούς προσέγγισης συγκεκριμένων πτυχών του θεατρικού φαινομένου, όπως συνέβαινε με τη διδασκαλία του θεάτρου ως «δραματικού κειμένου» και επομένως ως φιλολογικού είδους ή με την επικέντρωση σε συγκεκριμένες θεατρικές πρακτικές, όπως το θεατρικό παιχνίδι.
- Η προσέγγιση του θεατρικού φαινομένου στην ολότητά του, που σημαίνει ότι επαφή με θεατρικές πρακτικές, επαφή με «το δραματικό κείμενο ως αντικείμενο διδασκαλίας και ως προϊόν δημιουργικής έκφρασης» (Γραμματάς, 1997: 442), θεωρητική προσέγγιση του θεάτρου και τέλος επαφή του μαθητή με τη θεατρική δημιουργία – παραγωγή με τη θεατρική παράσταση, ως σύνθετο καλλιτεχνικό αποτέλεσμα και με την τέχνη γενικότερα συνθέτουν το πεδίο αναφοράς αυτού που ονομάζουμε «θεατρική αγωγή» (ΕΠΠΣ, 2000: 416).

Οι παραπάνω επιλογές οδήγησαν στη δημιουργία ενός «ανοικτού» προγράμματος, το οποίο αποφεύγει να προσδιορίσει συγκεκριμένα περιεχόμενα. Το πρόγραμμα αναπτύσσεται με βάση τέσσερις ανοιχτούς θεματικούς άξονες, οι οποίοι

είναι ίδιοι σε όλες τις τάξεις. Πρόκειται για γενικούς άξονες που καλύπτουν το φαινόμενο του θεάτρου συνολικά: α) Ενεργοποίηση σωματικών ικανοτήτων (κινησιολογική καλλιέργεια), β) Εξοικείωση με θεατρικές πρακτικές (ψυχοσωματική έκφραση, δράση, συμπεριφορά) γ) Δραματικό κείμενο – δραματοποίηση (γλωσσική εκφραστική ικανότητα) δ) Η τέχνη του θεάτρου (επαφή – εξοικείωση με την θεατρική παραγωγή και γενικά την τέχνη, ως θεατές και δημιουργοί). Η σειρά παρουσίασης των αξόνων δεν αντανακλά μια υποχρεωτική ευθύγραμμη πορεία από τον καθένα στον επόμενο. Με τη διαπλοκή θεμάτων από αυτούς τους θεματικούς άξονες καλούνται οι εκπαιδευτικοί των τάξεων, και οπωσδήποτε οι συγγραφείς του διδακτικού πακέτου, να αναπτύξουν τις προσεγγίσεις τους στη θεατρική αγωγή.

Οι μεθοδολογικές επιλογές υπαγορεύθηκαν τόσο από το ίδιο το περιεχόμενο, όσο και από ορισμένες παραδοχές της σύγχρονης παιδαγωγικής και διδακτικής. Βασικές αρχές και επιδιώξεις αποτέλεσαν αφενός η διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για την πολύμορφη ενεργοποίηση, τη βιωματική εμπλοκή του μαθητή στη σχολική ζωή και τη μετατροπή του από αντικείμενο αποδοχής ενός κόσμου που έχει δημιουργηθεί έξω απ' αυτόν και χωρίς αυτόν, και του επιβάλλεται, σε δημιουργικό υποκείμενο και συνδιαμορφωτή αυτού του κόσμου και αφετέρου η εξασφάλιση διαθεματικής – διεπιστημονικής προσέγγισης της γνώσης αλλά και διαπολιτισμικών προσεγγίσεων, προκειμένου να ικανοποιείται η ανάγκη για επικοινωνία, αλληλογνωριμία, ανάπτυξη θετικού αυτοσυναισθήματος και του αμοιβαίου σεβασμού των μαθητών και να καθίσταται ουσιαστική η σύνδεση του σχολείου με τα κοινωνικά δεδομένα (Σιγάλας κ.ά, 2001: 147).

Με αυτές τις αρχές, έγιναν σε επίπεδο προγράμματος σπουδών οι επιλογές σχετικά με μια κορυφαία παράμετρο της διδακτικής μεθοδολογίας: το διδακτικό υλικό. Στο ΔΕΠΠΣ αναφέρεται ότι «η διδασκαλία του μαθήματος της θεατρικής αγωγής θα γίνεται με τη χρήση πλούσιου διδακτικού υλικού (κειμένων και εποπτικού υλικού). Θα πρέπει να είναι όμως καθαρή η αρχή το θεάτρου, ότι το κύριο υλικό είναι το σώμα και ψυχή του μαθητή. Το διδακτικό υλικό που προτείνεται μπορεί να επιλέγεται ελεύθερα από τον εκπαιδευτικό». Και αλλού αναφέρεται ότι «τονίζεται ιδιαίτερα ότι η ύλη της θεατρικής αγωγής δεν πρέπει να είναι περιορισμένη στα πλαίσια ενός εγχειριδίου» (ΔΕΠΠΣ, 2003: 3865).

Με βάση τα παραπάνω η επιλογή για τη συγγραφή ενός βιβλίου Θεατρικής Αγωγής και ιδιαίτερα του βιβλίου για το μαθητή φαίνεται ασύμβατη με το ΔΕΠΠΣ

και θα μπορούσε να λειτουργήσει δεσμευτικά για τους εκπαιδευτικούς. Παράλληλα δημιουργεί τον κίνδυνο το μάθημα να χάσει το βιωματικό και άμεσο χαρακτήρα που πρέπει να έχει και να καταντήσει βιβλιοκεντρικό. Ωστόσο, ο ανοιχτός χαρακτήρας του αναλυτικού προγράμματος και η παροχή βαθμών ελευθερίας στους εκπαιδευτικούς δεν σημαίνουν ότι η καλλιτεχνική καλλιέργεια προκύπτει με έναν αυθόρμητο και αδιαμεσολάβητο τρόπο. Αντίθετα, σημαίνει αυξημένη ευθύνη για τη μεθοδική ανάπτυξή της, στο πλαίσιο ενός περιβάλλοντος που διευκολύνει τη συνάντηση του παιδιού με τον κόσμο της τέχνης. Η καλλιτεχνική καλλιέργεια αναδύεται μέσα από τη συστηματική και συνειδητή εμπλοκή σε μια διαδικασία, όπου αισθήσεις, συναισθήματα και γνωστικές διαδικασίες συνδέονται οργανικά σε μια ολότητα, η οποία επιτρέπει να βιωθεί κάθε νέα εμπειρία πολύπλευρα και σε όλο της το βάθος. Ενισχυτικός αυτής της επιλογής ήταν ακόμα ο φόβος ότι και το νέο Πρόγραμμα Σπουδών της Θεατρικής Αγωγής χωρίς τη συγκεκριμενοποίησή του μέσα από ένα βιβλίο θα μπορούσε να παραμείνει κενό γράμμα, φόβος που τροφοδοτήθηκε από την εμπειρία εφαρμογής του προηγούμενου βιβλίου δασκάλου για τη Θεατρική Αγωγή, το οποίο έμεινε στα ράφια των βιβλιοθηκών των σχολείων.

Στο σημείο όπου συναντώνται όλοι οι παραπάνω προβληματισμοί, όφειλε να τοποθετηθεί το διδακτικό υλικό της θεατρικής αγωγής, δηλαδή τα βιβλία μαθητή και δασκάλου της Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού και η ψηφιακή ταινία (DVD)⁸ για τη θεατρική αγωγή στο δημοτικό, ως ελάχιστες προγραμματικές δεσμεύσεις όλων, δασκάλων, μαθητών, οργάνων παιδαγωγικής καθοδήγησης, ΠΙ και ΥΠΕΠΘ για την προώθηση αυτής της μορφής τέχνης και – κατά την προσωπική μου άποψη - με την ελπίδα ότι σύντομα θα εγκαταλειφθούν, αφού συμβάλλουν στην ωρίμανση των συνθηκών για αυτοδύναμη, αποϊδεολογικοποιημένη, μεθοδολογικά, ερμηνευτικά και αξιακά πλουραλιστική προσέγγιση της τέχνης στο σχολείο. Όφειλε λοιπόν και επιχειρεί το νέο βιβλίο να εισάγει μια αλλαγή στάσης, σύμφωνα με την οποία η συνάντηση με την τέχνη υπερβαίνει τα στενά όρια της άσκοπης συσσώρευσης ακαδημαϊκών γνώσεων και ανταποκρίνεται σε όλες τις περιοχές της αντίληψης και της δράσης. Να μην επικεντρώνεται μόνο στη γνώση, αλλά κυρίως σε κείνους που μαθαίνουν επιτρέποντας στο παιδί να βιώσει το φαινόμενο της τέχνης και να το εντάξει συνολικότερα στις εμπειρίες της ζωής του. Να αντιμετωπίζει τη μάθηση όχι ως μια προετοιμασία για τη ζωή, αλλά ως μια ουσιαστική εμπειρία της ίδιας της ζωής.

Κλείνοντας παραθέτουμε έναν πίνακα – καταστατικό χάρτη της Θεατρικής Αγωγής στο Δημοτικό Σχολείο.

<i>Θεατρική Αγωγή στο Δημοτικό Σχολείο</i>
Το μάθημα της Θ. Α. αποτελεί ένα από τα τρία αντικείμενα της Αισθητικής Αγωγής στην Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού.
Το μάθημα της ΘΑ προβλέπεται να διδάσκεται 1 ώρα το 15νθήμερο.
Το μάθημα της ΘΑ διδάσκεται από το δάσκαλο της τάξης.
Στη διδασκαλία του μαθήματος συμβάλλει το νέο διδακτικό πακέτο (βιβλίο μαθητή και βιβλίο δασκάλου) «Θεατρική Αγωγή Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού» του 2006.
Από το σχολικό έτος 2007-08 θα κυκλοφορήσει και το DVD «Θεατρική Αγωγή Δημοτικού».
Το διδακτικό υλικό έχει δημιουργηθεί βάσει του ισχύοντος αναλυτικού προγράμματος της ΘΑ (ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ).
Το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής στο πλαίσιο του ολόημερου σχολείου διδάσκεται ως «διδακτικό αντικείμενο επιλογής» από ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς ειδικότητας (Υπ.Αποφ.Φ50/162/88353/Γ1/5-9-2006), βάσει του ισχύοντος αναλυτικού προγράμματος της ΘΑ (ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ), «με υλικό και ιδέες που μπορούν να αντλούνται και από το βιβλίο του ΟΕΔΒ» και στην κατεύθυνση της «ενίσχυσής του, ως γνωστικού αντικείμενου που δεν εκπροσωπείται επαρκώς στο ωρολόγιο πρόγραμμα» (Υπ.Αποφ.Φ13.1/767/Γ1/884/3-9-98).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Young, M. (1998). *The curriculum of the future*. London: Falmer Press.
- Bourdieu, P. (1999). *Κείμενα Κοινωνιολογίας* (παρουσίαση – επιμέλεια: Ν. Παναγιωτόπουλος. Αθήνα: Εκδόσεις Στάχυ.
- Αναλυτικό Πρόγραμμα Θεατρικής Αγωγής, Προεδρικό Διάταγμα 132/10-4-90.
- Βάος, Α. (2003). Καλλιτεχνικά ρεύματα και καλλιτεχνική εκπαίδευση στην Ελλάδα. *Δοκιμές*, 11-12, 243-268.
- Γραμματάς, Θ. (1997). *Θέατρο και Παιδεία*. Αθήνα.
- Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (2003). *ΑΠΣ Θεάτρον*, 3865.
- Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (2000). *ΕΠΠΣ Θεατρικής Αγωγής*, 416.
- Κάτσικας, Χ. & Θεριανός, Κ.Ν. (2005). *Η εκπαίδευση της αμάθειας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κουρετζής, Λ. & Άλκηστις (1993). *Θεατρική Αγωγή Ι: βιβλίο για το δάσκαλο*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

⁸ Πρέπει να επισημανθεί η άμεση εμπλοκή του γράφοντος στη δημιουργία του διδακτικού πακέτου και του DVD της Θεατρικής Αγωγής, ως Υπευθύνου των Υποέργων από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

- Μουγιακάκος, Π., Μώρου, Α, Παπαδημούλης, Χ. Φραγκή, Μ. (2006). *Θεατρική Αγωγή Ε' και ΣΤ' Δημοτικού*, (βιβλίο για το μαθητή και βιβλίο για το δάσκαλο). Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Δενδρινού, Φ. & Λυκούδης, Μ. (2007). *DVD Θεατρική Αγωγή Δημοτικού*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Σιγάλας, Γ. κ.ά. (2001). Καινοτόμες δραστηριότητες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση με θέμα «Πολιτισμός – Τέχνες». *Τα εκπαιδευτικά*, 61-62, 147-159.
- Συμπληρωματικές Προδιαγραφές Εκπαιδευτικού Υλικού για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο, (2003). Προδιαγραφές ψηφιακής εκπαιδευτικής ταινίας του μαθήματος *Θεατρικής Αγωγής των τάξεων Α' - Στ' Δημοτικού* σσ.73-76.